

MAGDALENA WASIELEWSKA

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

ORCID: 0000-0001-8315-8118

mwasielewska2@wp.pl

Od cierpienia do nadziei – paradoksy w poezji księdza Janusza Pasierba

Streszczenie

Artykuł dotyczy twórczości poetyckiej ks. Janusza Pasierba. Zwraca uwagę na znaczenie, które w tej poezji mają paradoksy. Katolicki kapłan koncentruje się na tematach trudnych, bólu i cierpieniu, zwracając uwagę, iż te doświadczenia pozostają w nierozzerwalny sposób związane z życiem człowieka. Zauważa również, że ci, którzy zostali wybrani przez Boga, w silniejszy sposób zmagają się z różnego rodzaju problemami. Nie oznacza to jednak, iż należy się poddawać – z jego tekstów płynie jasne przesłanie dotyczące tego, że poprzez trudności człowiek zbliża się do Stwórcy i otwiera na chrześcijańską nadzieję, perspektywę zbawczą.

Słowa kluczowe: człowiek, Bóg, paradoks, cierpienie, nadzieja chrześcijańska

Poezja religijna budzi ciekawość i zainteresowanie. Słowa określane jako święte, mądre, wzniosłe często okazują się proste, zwyczajne. Poprzez język poetycki można oddać prawdy i doświadczenia religijne, które trudno wyrazić wprost. Liryka jest zatem sposobem na przedstawienie działania sfery świętości¹.

Poezja księdza Janusza Pasierba koncentruje się na duchowej wędrówce człowieka, którego życie jest naznaczone cierpieniem. Ważny w tej twórczości pozostaje problem wartości i mocy sprawczej słowa. Pełni ono funkcję denotacyjną i symboliczną, stanowi zapis trwania, ale nie bez znaczenia jest też jego wartość epistemologiczna. Poruszając problematykę relacji człowieka i Boga, cierpienia, ale też nadziei chrześcijańskiej, twórca dochodzi do rozpoznania, jak również właściwego przeżywania tych doświadczeń².

Poeta oddaje złożoność ludzkiej egzystencji, uwzględniając jej dramatyczny wymiar. Wskazuje na różnego rodzaju sprzeczności związane z funkcjonowaniem

¹ Zob. K. Zagórska, *O performatywności słowa. Inspiracje słowem sprawczym w utworach poetyckich Karola Wojtyły*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2001, nr 11, s. 262.

² Zob. M. Bącała, *Podmiot w czasoprzestrzeni nokturnalnej – doświadczenie mistyczne w wierszu ks. Janusza Stanisława Pasierba „Avila klasztor wcielenia”*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2009, nr 18, s. 19–20.

człowieka, spośród których najistotniejszą w niniejszym rozważaniu będzie kwestia złożoności relacji między cierpieniem obecnym w ludzkim życiu a otwartością na nadzieję chrześcijańską. Wiąże się to z dużą wrażliwością twórcy na paradoksy. Charakterystyczne dla niego jest dostrzeganie antynomii istniejących w człowieku, kulturze, historii oraz przekonaniach religijnych. Zauważanie, iż pomiędzy rozumem a wiarą, wolnością a uwarunkowaniami, jednostką a wspólnotą istnieją różnego rodzaju napięcia, które przenikają rzeczywistość. Wiele problemów świata i człowieka jest tutaj widzianych w kontekście aporii, z pozoru niemożliwej do przezwyciężenia trudności, która inspiruje poetę, ale także staje się sposobem, by posługiwać się paradoksem i pokazywać, iż dla Boga nie ma nic niemożliwego. Poruszając się pośród tych sprzeczności, Pasierb stara się przybliżyć człowieka do prawdy, którą jest Bóg³.

Istotnym zagadnieniem opisywanym w utworach Pasierba jest cierpienie i jego tajemnica. Najczęściej nazywa się je doświadczeniem nocy, co wywołuje skojarzenia z mistyką św. Jana od Krzyża⁴. Przykrości są wpisane w człowieczeństwo, wiążą się z jego bolesną stroną. Często prowadzą do skrajnych doświadczeń i emocji: kryzysów, agresji, niepokojów, zamknięcia w sobie, rozpacz, a nierzadko nawet buntu przeciwko życiu. Zmaganie się z cierpieniem, towarzyszenie w tym procesie człowiekowi, to jeden z najważniejszych motywów tej poezji, będący również jądrem powołania kapłańskiego. Dla osoby wierzącej zetknięcie z Bogiem, który choć jest miłosierny, potrafi również wykazać się bezwzględnością, to paradoks, do którego zrozumienia nie wystarcza powierzchowna znajomość prawd wiary⁵.

W twórczości ks. Pasierba relacje Boga i człowieka są kluczowe, a ich jakość oraz doniosłość stanowią najwyższą wartość. Ludzki kontakt z Bogiem jest intymny. Ponownie zauważa się tu paradoksy: jednostka ludzka, która odznacza się słabością i ułomnością, może tworzyć jedność ze Stwórcą, jeśli tylko otworzy się na transcendencję. Z kolei Bóg „wychodzi” ze swej boskości, stając się człowiekiem, aby w pełni zjednoczyć się z ludźmi. Wszechmocny wydobywa ze swego człowieczeństwa zaledwie część aspektów. Nie rezygnuje z bezpośredniej obecności w ludzkim życiu, nie pozostawia jednostki samej sobie, trwale kocha człowieka, czego dowodzi pragnienie jego odkupienia. Każde niepowodzenie podlegających Mu istot to dla Niego źródło cierpienia, ponieważ człowiek, chociaż ma swoje wady i słabości, pozostaje bliski Stworzycielowi. Bóg towarzyszy człowiekowi zarówno w chwilach szczęścia, jak i najtrudniejszych, egzystencjalnych doświadczeń⁶:

³ Zob. M. Ochwat, *Poezja paradoksów, paradoksy w poezji: poetycka teologia Jana Twardowskiego, Janusza Pasierba, Wacława Oszajcy*, Katowice 2014, s. 96–98.

⁴ Zob. Jan od Krzyża, *Noc ciemna*, Kraków 2010. W tekście zostaje opisane trudne doświadczenie związane z głębokim oczyszczeniem duszy. Poprzez udrękę i cierpienie człowiek jednoczy się z Bogiem.

⁵ Zob. J. Puzynina, *Doświadczenie nocy nad potokiem Jabbok* [w:] J.S. Pasierb, *Wierzę*, Pelplin 1998, s. 171.

⁶ Zob. P. Koprowski, *W kręgu mistyki: relacje Bóg – człowiek w ujęciu księdza Janusza Stanisława Pasierba*, „Język – Szkoła – Religia” 2014, nr 1, s. 140–141.

nawet kosmyk na czole nie chce być promieniem
 tylko strumykiem a twarze dokoła
 to już nie pięści lecz blade kałuże
 jeśli chcesz ocalić resztę krwi zaciśnij usta
 uratuj swoją krew
 nim połączy się z gęstą białą lawą
 płynącą z oniemiałych ran
 świata

(*krwotok*, Czarna skrzynka)

Kontakt Stwórcy i człowieka jest potrzebny, ponieważ nawet w wydarzeniach skrajnie trudnych wzajemnie dopełniają się i ubogacają. Człowiek może liczyć na Boga w momentach, w których czuje się przytłoczony własnymi, przykrymi przeżyciami oraz bólem obecnym w świecie⁷.

Doświadczenie cierpienia jest wpisane w życie człowieka od początku jego istnienia. Grzech pierworodny popełniony przez Adama i Ewę przyniósł konsekwencje w postaci występowania bólu i trudności w życiu. Okazało się również, że ludzie są podmiotami poznającymi, co poza niedogodnościami, z którymi do tej pory nie musieli się zmagać, przyniosło im też pewne korzyści. Zyskanie wiedzy, która wcześniej nie była w ludzkim posiadaniu, dało jednak przede wszystkim świadomość własnych ograniczeń – po zjedzeniu owocu z drzewa wiadomości dobrego i złego pierwsi ludzie doznali rozczarowania i zderzenia z rzeczywistością⁸.

Na konsekwencje opisanego w biblijnej Księdze Rodzaju grzechu pierworodnego, który został popełniony przez Adama i Ewę, zwrócił uwagę Jerzy Szymik. On jednak, podobnie jak Pasierb, nie widzi w tym wydarzeniu ostatecznego upadku i dostrzega nadzieję, która płynie z perspektywy zbawczej:

Grzech pierworodny naruszył harmonię stworzenia, zburzył komunikacyjną jedność. Jest on wzięciem części za całość. Mechanizm grzechu jawi się jako analogiczny do mechanizmu znaku (reprezentowanie, zastępowanie). Znak jest namiastką, a wielość kodów, ich nieczytelność i niespójność – sygnałem oddalania się znaczonej rzeczywistości. Presemiotyka rajska nie zginęła jednak bezpowrotnie. Chrystus – Wcielone, scalające na powrót Słowo [...] to droga do jedności⁹.

Warto podkreślić, że poeta idzie dalej niż autor cytowanej wypowiedzi, gdyż uznaje, że wygnanie z raju jest figurą egzystencjalnej sytuacji człowieka. W ten sposób wyraża się ludzka działalność kulturotwórcza, która musi być podejmowana, aby człowiek mógł potwierdzać, że jest istotą stworzoną na podobieństwo Boże, zmierzać do pełni człowieczeństwa. Na temat wygnania z raju poeta raczej milczy, mówi natomiast o „wyrwaniu się”, którego konsekwencje stanowią wynik ludzkiej decyzji, zachowania jednostki, która sama się wyrывa. Poprzez bunt zostaje zmanifestowana wolność zarówno w odniesieniu do Boga, jak i natury. Opisywana

⁷ Zob. tamże, s. 142–143.

⁸ Zob. A. Reszczyk, *Natura – człowiek – kultura w twórczości Janusza Stanisława Pasierba*, „Rocznik Słupski” 2011, nr 9, s. 179.

⁹ J. Szymik, *Podstawy funkcjonowania literatury pięknej jako „locus theologicus”* [w:] *W poszukiwaniu teologicznej głębi literatury*, Katowice 1994, s. 43.

postawa jest rozwiązaniem konstruktywnym, ponieważ pozwala na dokonywanie zmian w świecie. Pełne podporządkowanie się i całkowita pokora godzą w istotę człowieczeństwa – bez buntu nie byłoby możliwości stworzenia kultury¹⁰.

Odkupienie grzechu pierwszych ludzi dokonało się na Golgocie. Tam cierpienie Jezusa, który oddał życie, aby zbawić świat, dowodziło ogromu miłości Boga do człowieka. Natomiast we współczesnym świecie zakłada się, że trudne doświadczenia to wyłącznie zło, ułomność, słabość. Ksiądz Pasierb poprzez swoją twórczość weryfikuje te przekonania, starając się wyjaśnić jedną z największych tajemnic chrześcijaństwa – sens cierpienia. W jego utworach można dostrzec założenie, że człowiek wierzący, jeśli uczestniczy w cierpieniu Chrystusa, ma też udział w nadziei niesionej przez odkupienie, wypełnia Boży zamysł i zbliża się do Wszechmocnego¹¹.

Naznaczenie bólem to cecha charakterystyczna wierszy Pasierba. Poeta posługuje się wyrazami konotującymi cierpienie, często sięga po metafory, za pośrednictwem których wyraża przeżywane trudności. Należałoby zwrócić uwagę, iż przenośnie przeważają nad słowami, które w bezpośredni sposób komunikują ten stan: boleść, ból, męka, udręka, i ich derywatami. Wśród konotujących cierpienie słów w utworach twórcy najczęściej występują wyrazy wskazane poniżej¹²:

- nawiązujące wprost bądź bezpośrednio do męki Chrystusa, np. blizna, cieniowa korona, Golgota, krzyż, rana;
- nazwy narzędzi służących do tego, żeby zadawać ból, np. bicz, gwoździe, nóż, strzały, włócznia, żelazo;
- określenia objawów związanych z cierpieniem, np. krzyk, płacz;
- nazwy barw wywołujących skojarzenia z cierpieniem, np. czerń, czerwień, fiolet, gorzka zieleń, szarość.

Aluzje i motywy pochodzące z Biblii są częstym sposobem wyrażania cierpienia w poetyckiej twórczości Pasierba. Metafory używane przez poetę nierzadko stanowią nawiązania do Starego bądź Nowego Testamentu. Twórca nie trzyma się jednak kanonu chrześcijańskiego w sztywny sposób, a dokonuje przekształceń obrazów i umiejscawia je w zróżnicowanych, dość często współczesnych kontekstach, wzbogacając o nowe znaczenia. Mówiąc o cierpieniu, Pasierb zwraca uwagę na to, że dotyka ono serca. W jego tekstach nie brakuje takich stwierdzeń, jak: „rozdarte serce”, „umęczone serce”, „serce pęka”. Żadna z tych konstrukcji nie odwołuje się oczywiście do narządu w sensie dosłownym, zamiast tego potwierdza związek miłości, której symbolem w naszym kręgu kulturowym jest serce, z cierpieniem. Poeta dowodzi, iż zdolność do cierpienia osiąga ten, który naprawdę kocha. Natomiast brak cierpienia ma związek z niezdolnością do miłości¹³.

¹⁰ Zob. tamże, s. 181.

¹¹ Zob. P. Sobotka, „pośrodku swojej nocy”. *Jeszcze o cierpieniu w poezji księdza Janusza Stanisława Pasierba* [w:] *Janusz St. Pasierb – poeta*, red. B. Kuczera-Chachulska, M. Łukaszuk, M. Prussak, Warszawa 2003, s. 74.

¹² Zob. tamże, s. 76.

¹³ Zob. tamże, s. 78.

Akceptacja trudnych doświadczeń jest drogą człowieka, który powinien dzięki umiejętności kochania dostrzec, że odczuwając je, zbliża się do Boga. Ten sposób myślenia stanowi rdzeń twórczości Pasierba. Dzięki cierpieniu jednostka ludzka może się zmienić, rozwinąć swoje relacje z Bogiem, ze sobą, z otoczeniem. Życie ludzi, których Stwórca wybrał do pełnienia ważnych funkcji, jest naznaczone męczeństwem¹⁴, co potwierdzają słowa zawarte w wierszu *powołanie*:

pytasz czy zostałeś wezwany

jesteś prosty i jasny
tu ciemność w południe
nie wiem czy jesteś
skaleczony przez anioła
ugryziony przez węża
Naznaczony

nie wiem czy zostałeś wybrany

nie widzę rany
(*powołanie*, Kategoria przestrzeni)

Cierpienie i powołanie są pojęciami mocno ze sobą splecionymi w twórczym dorobku Pasierba. To poezja wiary tragicznej, w której egzystencja ludzka jest rozdarta między pragnieniem szczęścia a zaakceptowaniem tego, że zbliżenie się do Boga jest możliwe tylko wtedy, kiedy przyjmie się występowanie cierpienia. W ten sposób wypowiadał się w odniesieniu do wspomnianej kwestii Ryszard Przybylski:

Janusz Pasierb [...] swoją poezję, nieustanny hymn o eschatologicznym znaczeniu ciała w procesie zbawienia, przekształcił w rozpamiętywanie znaczenia, jakie Wcielenie ma dla sakralizacji otchłani chthonicznej, w którą wrzucił nas grzech. W tym rozpamiętywaniu szczególne miejsce zajęła rana Cierpiącego Sprawiedliwego, męka Boga, w której znalazł wytłumaczenie ból i cierpienie ciała. Dlatego przez wszystkie kolejne zbiory poezji Pasierba przewija się motyw rany¹⁵.

Twórca w wyraźny sposób zwraca uwagę na samotność człowieka, jego problemy, z którymi łatwiej byłoby się zmagać poprzez dostrzeganie osamotnienia Jezusa. Trzeba jednak podkreślić, że gdy człowiek poddaje się Bogu i miłości, którą do Niego czuje, przeżywa też trudne doświadczenia, cierpienie. W ten sposób w pełni jednoczy się ze Stwórcą¹⁶.

Każda osoba, zbliżając się do Boga, otwiera się na prawdę. Znika „stary człowiek”. Natomiast „nowy człowiek” to chrześcijanin, świadomy odkupienia przez krzyż i cierpienie, które mogło się dokonać dzięki miłości. Ci, którzy tego nie doświadczyli, w odczuciu Pasierba pozostają niedojrzali i niepełni, niezdolni do

¹⁴ Zob. J. Puzynina, *Doświadczenie...*, s. 169.

¹⁵ R. Przybylski, *Poezja wiary tragicznej* [w:] J.S. Pasierb, *Wiersze wybrane*, Warszawa 1988, s. 379.

¹⁶ Zob. T. Linker, *W misji słowa. Twardowski, Pasierb, Damrot, Św. Wojciech. Tydzień Kultury Chrześcijańskiej w Kościerzynie 1994–1998*, Pelplin 1998, s. 168.

tego, aby zrozumieć sens cierpienia. Wierzący powinni mieć zdolność do tego, żeby godzić się na poświęcenie i ofiarę, w taki sam sposób, w jaki wykazywał się nią biblijny Hiob¹⁷:

jak ty chcesz dotrzeć do sedna
i coś zrozumieć

skoro nigdy nie byłeś skazany
ani odrzucony

nie paliło się przed tobą powietrze
nie rozstępowała woda
nie rozpalała ziemia

nie zostałeś wygnany
nie zabijano ci dzieci i owiec

nie doświadczyłeś czym jest
uścisk Boga żywego

czy kiedyś zmiądzżyło cię niebo

sądzisz że kołysanka z Betlejem
to cała ewangelia

czy usłyszałeś tamten krzyk
czy sam krzyczałeś
(*jak, Wnętrze dłoni*)

Cierpienie stanowi doświadczenie, które łączy. Tworzy więzi międzyludzkie, ale też otwiera na głębszą relację człowieka z Bogiem. Jest znakiem miłości Boga wobec ludzi. Nie należy go odrzucać, ponieważ zbliża ku Stwórcy, niejednokrotnie stając się błogosławieństwem. Człowiek poprzez przeżywanie cierpienia może zyskać pełnię godności, narodzić się na nowo, poznać siebie, odkryć swoją wartość¹⁸.

Cierpienie Jezusa to warunek zbawienia, a cierpienie jednostki stanowi jedną z podstaw jej trwania przy życiu. Filozoficzna refleksja księdza Pasierba ma zarazem teocentryczny, jak i antropocentryczny charakter. Wskazuje, że cierpienie Boga i człowieka to nieredukowalny składnik egzystencji. Doświadczenie bólu zostaje przez twórcę wpisane w kontekst eschatologiczny. Wprawdzie cierpienie jest męką, ale nie musi być udręką. To istotny element rzeczywistości, który pozwala się wyzwolić z odczuwania obojętności, przeżywać empatię. Szczególnego sensu nabiera wtedy, gdy jednoczy się je z cierpieniem Chrystusa, ponieważ pozwala to na ostateczne przemienienie go w radość i nadzieję. Dzięki niemu człowiek zaczyna inaczej patrzeć na świat¹⁹:

¹⁷ Zob. P. Sobotka, „*pośrodku...*”, s. 85.

¹⁸ Zob. tamże, s. 87–88.

¹⁹ Zob. tamże, s. 89–90.

każdy nowy dzień
 zaczyna się
 głęboką nocą
 (każdy dzień, Wiersze religijne)

Nadzieja chrześcijańska, której wyróżnikiem jest to, że Bóg stanowi jej przedmiot i podstawę²⁰, to jeden z najważniejszych tematów w twórczości poetyckiej księdza Pasierba. Poeta zdawał sobie jednak sprawę z tego, iż ludzkie nadzieje są głęboko osadzone w doczesności i dotyczą sukcesów, przyjemności, lepszej pracy, pomyślnego załatwienia ważnych dla siebie spraw. Stara się przełamać taki stan rzeczy. Robi to poprzez stawianie swoim czytelnikom pytań o to, na co czekają, w kim pokładają nadzieję i czy potrafią patrzeć na swe ziemskie oczekiwania jako drogę ku temu, co rzeczywiście najistotniejsze, czyli miłości i Bogu. W swoich dziełach twórca przypomina, że w chrześcijańskiej nadziei człowiek zwraca się ku miłosiernemu Bogu, obdarzającemu miłością każdego człowieka²¹:

nie wiedziałem do jakiego stopnia
 Bóg się boi o tych których kocha
 [...]

 drży żeby mu nie zginęli
 przypadkiem
 (... nie wiedziałem, Wierzę)

Każda osoba to dla Boga radość. Jego miłość do ludzi jest silniejsza od zagrożeń niesionych przez świat: cierpienia, śmierci i zła. Jednostka odpowiada natomiast Stwórcy miłością niedoskonałą. Czuje nadzieję, że kiedyś pokocha Go głęboko i na zawsze. W tej sytuacji człowiek nie stoi przed prostym zadaniem, ponieważ zmierzając w kierunku Boga, podąża drogą przez opuszczenie, ciemność, obszary niedostępne ludzkiemu poznaniu. Dążenie do Stwórcy wiąże się z tym, by istota ludzka odznaczająca się małością weszła w dialog z wielkością Najwyższego. Tę antynomię odzwierciedlają paradoksy i oksymorony, którymi autor posługuje się na zasadzie syntetyzowania sprzeczności. Dzięki temu dochodzi do kondensacji słowa poetyckiego. Pasierb odrzuca ornamentykę formalną, którą zastępuje trafnymi, lapidarnymi zdaniami, co stanowi wyraz odpowiedzialności za słowo i językowej ascezy²²:

poezja dzisiaj
 [...]

 musi słowa sądzić
 zadawać im rany

²⁰ Zob. A. Perz, *Nadzieja chrześcijanina w świetle Encykliki „Spe salvi”*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2007, nr 8, s. 426.

²¹ Zob. M. Wilczek, *Świadek trudnej nadziei. Ksiądz Janusz St. Pasierb*, „Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio” 2010, nr 1, s. 61–62.

²² Zob. M. Bącała, *Analiza paradoksu i oksymoronu w wierszach Janusza St. Pasierba w perspektywie poetyki „ascezy słowa” (ujęcie porównawcze – na tle przykładów z angielskiej poezji metafizycznej)*, „Acta Universitatis Lodziensis” 2007, nr 9, s. 266.

zdzierać odzienie
(*Poezja dzisiaj*, Wiersze wybrane)

Poetyckie ujęcia tego, co niewyrażalne, to jedynie próby dotarcia do prawdy. Świat jest przenikany przez transcendencję, zbudowany ze sprzecznych wartości. Poprzez słowo osoba mówiąca przybliży się do Boga, *sacrum* i scalenia wszystkich wartości. Jezus cierpi zarówno w rzeczywistym, jak i transcendentalnym świecie, ponieważ opisywana twórczość charakteryzuje się zniesieniem i przemilczeniem wszystkich relacji czasowych. Teraźniejszość jest paradoksem, częścią rzeczywistości i dowodem, iż sfera ludzka i boska się przenikają²³. Potwierdzenie tego można znaleźć we fragmencie utworu pt. *warsztat cieśli Józefa*:

drewno i żelazo
światło jak przy torturach
lub egzekucji nocą
odslonięte od naszej strony
dłonią dziecka
w której już krew
świeci
(*warsztat cieśli Józefa*, Wiersze wybrane)

Drewno i żelazo zaliczają się do sfery *profanum*, odsłania je dłoń dziecka, które może być utożsamiane z Dzieciątkiem Jezus. Te rekwizyty kojarzą się z przeszłością Chrystusa, Jego męką na krzyżu, która otworzyła przed ludźmi wierzącymi perspektywę Nieskończoności. Dłoń, w której już świeci krew, również przypomina o Jego męczeństwie. Śmierć Jezusa dokonuje się tu i teraz, a dzieciństwo jest naznaczone zbliżającym się cierpieniem. Będzie torturowany i bity, w ten sposób wypełnią się proroctwa i dojdzie do zakończenia ziemskiej misji Syna Bożego. Boski plan odkupienia dla człowieka nie jest zrozumiały – to, dlaczego dokonuje się ono w taki sposób, pozostaje dla jednostki ludzkiej tajemnicą²⁴.

Pasierb porusza tematykę ostatecznych spraw człowieka i odwołuje się do trudnych zagadnień wiary. Poezja wydaje się miejscem odpowiednim do tego bardziej od ambony, ponieważ odznacza się większą neutralnością. Odniesienia do cierpienia są tutaj częste, ale nie można ich określić jako cierpiętniczości, płacliwej pobożności. Autor jest oddany Bogu i chociaż doświadcza trudów życia, spotyka się ze śmiercią, to pozostaje przekonany, że wędrówka przez życie staje się znośniejsza, gdy jednostce towarzyszy Bóg²⁵.

²³ Zob. tamże, s. 278. Według księdza Tischnera żyjemy nadzieją zrozumienia. Ludzkie dążenia prowadzą do poznania cząstkowego, które nie jest wykluczeniem celowości dążenia, lecz stanowi wartość samą w sobie (por. J. Tischner, *O człowieku. Wybór pism filozoficznych*, oprac. A. Bobko, M. Kozak, Wrocław 2013, s. 251–253). Z kolei dla Pasierba cząstkowe prawdy, które składają się z mnogiej ilości celów wyznaczanych sobie przez człowieka, stają się antycypacją nadziei na spotkanie z Bogiem. Nadzieja na ostateczne zrozumienie to suma wszelkiej nadziei. Droga ku prawdzie transcendentalnej.

²⁴ Zob. tamże, s. 278–279.

²⁵ Zob. K. Kranicki, *Ksiądz Janusz St. Pasierb jako miejsce teologiczne*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2011, nr 10, s. 224–225.

Poeta z ufnością odnosi się do Bożego planu zbawienia i aprobuje los człowieka. Pomimo dostrzegania trudów egzystencji, nie zachęca do tego, żeby zakończyć zmagania z życiem, ale by otworzyć się na coś nowego. Chrześcijanin poprzez cierpienie, rozterki, słabości, ma wielką szansę, by zbliżyć się do Boga i spotkać z Jego nieskończoną miłością²⁶.

Bibliografia

- Bącała M., *Analiza paradoksu i oksymoronu w wierszach Janusza St. Pasierba w perspektywie poetyki „ascezy słowa” (ujęcie porównawcze – na tle przykładów z angielskiej poezji metafizycznej)*, „Acta Universitatis Lodzianensis” 2007, nr 9.
- Bącała M., *Podmiot w czasoprzestrzeni nokturalnej – doświadczenie mistyczne w wierszu ks. Janusza Stanisława Pasierba „Avila klasztor wcielenia”*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 2009, nr 18.
- Jan od Krzyża, *Noc ciemna*, Kraków 2010.
- Koprowski P., *W kręgu mistyki: relacje Bóg – człowiek w ujęciu księdza Janusza Stanisława Pasierba*, „Język – Szkoła – Religia” 2014, nr 1.
- Kranicki K., *Książd Janusz St. Pasierb jako miejsce teologiczne*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2011, nr 10.
- Linker T., *W misji słowa. Twardowski, Pasierb, Damrot, Św. Wojciech. Tydzień Kultury Chrześcijańskiej w Kościele 1994–1998*, Pelplin 1998.
- Ochwat M., *Poezja paradoksów, paradoksy w poezji: poetycka teologia Jana Twardowskiego, Janusza Pasierba, Waclawa Oszajcy*, Katowice 2014.
- Perz A., *Nadzieja chrześcijanina w świetle Encykliki „Spe salvi”*, „Kieleckie Studia Teologiczne” 2007, nr 8.
- Przybylski R., *Poezja wiary tragicznej* [w:] J.S. Pasierb, *Wiersze wybrane*, Warszawa 1988.
- Puzynina J., *Doświadczenie nocy nad potokiem Jabbok* [w:] J.S. Pasierb, *Wierzę*, Pelplin 1998.
- Reszczyk A., *Natura – człowiek – kultura w twórczości Janusza Stanisława Pasierba*, „Rocznik Słupski” 2011, nr 9.
- Sobotka P., *„pośrodku swojej nocy”*. *Jeszcze o cierpieniu w poezji księdza Janusza Stanisława Pasierba* [w:] *Janusz St. Pasierb – poeta*, red. B. Kuczera-Chachulska, M. Łukaszuk, M. Prusak, Warszawa 2003.
- Szymik J., *Podstawy funkcjonowania literatury pięknej jako „locus theologicus”* [w:] *W poszukiwaniu teologicznej głębi literatury*, Katowice 1994.
- Tischner J., *O człowieku. Wybór pism filozoficznych*, oprac. A. Bobko, M. Kozak, Wrocław 2013.
- Wilczek M., *Świadek trudnej nadziei. Książd Janusz St. Pasierb*, „Kwartalnik Naukowy Fides et Ratio” 2010, nr 1.
- Zagórska K., *O performatywności słowa. Inspiracje słowem sprawczym w utworach poetyckich Karola Wojtyły*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 2001, nr 11.

From suffering to hope - paradoxes in the poetry of Janusz Pasierb

Abstract

The paper deals with the poetry of Janusz Pasierb. It draws attention to the importance of paradoxes in this poetry. The Catholic priest focuses on difficult topics, pain and suffering, pointing out

²⁶ Zob. tamże, s. 227–228.

that these experiences are inextricably linked with human life. He also notes that those chosen by God struggle with various problems harder than others. This does not mean, however, that one should give up: his texts convey a clear message that through difficulties man draws closer to the Creator and opens to Christian hope, a saving perspective.

Keywords: human, God, paradox, suffering, Christian hope

Magdalena Wasielewska, doktor literaturoznawstwa, absolwentka studiów doktoranckich na Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy. Ukończyła filologię polską (studia jednolite magisterskie) oraz kulturoznawstwo (studia licencjackie) na tej samej uczelni. Pracuje jako nauczycielka języka polskiego w Liceum Ogólnokształcącym nr X im. Stefanii Sempołowskiej we Wrocławiu. Jej zainteresowania badawcze koncentrują się wokół poezji polskiej po 1945 roku oraz związków literatury z innymi dziedzinami humanistycznymi.